

การสกัดองค์ความรู้ เรื่อง “ สุขภาพคนชายขอบด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ”

โครงการวิจัยการศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพ ด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จุดผ่านแดนผ่อนปรน จังหวัดแม่ฮ่องสอน กับรัฐฐานสหภาพเมียนมา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านแผนนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในพื้นที่ชุมชนบริเวณโครงการพัฒนาจุดผ่านแดนผ่อนปรนของรัฐ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อสุขภาพชุมชน 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3 อำเภอ ประกอบด้วย 1) อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-พม่า ท่าเรือบ้านแม่สามแลบ 2) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-พม่า ด่านเสาหิน 3) อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - พม่า ประตูเมือง ซึ่งจากการดำเนินงานศึกษาวิจัยในระยะเวลาที่ผ่านมาพบสถานการณ์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จุดผ่อนปรนชายแดนดังกล่าว ดังนี้

ชุมชนบ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ,บ้านเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และบ้านแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนที่อยู่ติดกับชายแดนพม่าโดยประชากรที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว มีสัญชาติพม่า โดยอพยพมาจาก อ.แม่สอด จ.ตาก , ประชากรกลุ่มไทยใหญ่และอิสลาม ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตรกรรม ในส่วนของปัญหาการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ในพื้นที่จุดผ่อนปรนชายแดนมีจำนวนแรงงานข้ามชาติเข้ามาใช้บริการในสถานบริการภาครัฐมากกว่าประชาชนสัญชาติไทยที่อยู่ในพื้นที่ ทำให้สถานบริการภาครัฐรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก ในการรักษาพยาบาลแรงงานข้ามชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันสุขภาพ เป็นเหตุให้โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายสูงไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบโรคติดต่อ และโรคเรื้อรัง เช่น มาลาเรีย วัณโรค ความดัน เบาหวาน อีกทั้งยังพบปัญหาการเข้าถึงบริการสุขภาพไม่ทั่วถึง เนื่องจากผู้มารับบริการไม่มีสถานะทางบุคคล ระยะทางในการเดินทางมาโรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างไกล และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ในส่วนของสถานการณ์ด้านอนามัย

สิ่งแวดล้อมในพื้นที่จุดผ่อนปรนชายแดนทั้ง 3 จุด พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอสบเมยได้ให้ข้อมูลว่าในช่วงเดือนมีนาคม พื้นที่อำเภอสบเมยจะประสบปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผา ค่อนข้างรุนแรง ทุกภาคส่วนพยายามที่จะลดปัญหาดังกล่าว อีกทั้งการที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายแดน จึงประสบกับปัญหาหมอกควันพิษข้ามแดนอีกด้วย ส่วนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนแม่สามแลบ บริเวณจุดผ่อนปรนการค้า พบว่า ในพื้นที่ดังกล่าว

ขึ้นกับการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ ซึ่งสำนักงานค่อนข้างไกลจากตัวชุมชน ในชุมชนแม่สามแลบทุกครัวเรือนได้เปิดบ้านของตนเองทำเป็นร้านขายของชำ มีร้านขายของชำมากกว่า 15 ร้านในหมู่บ้าน เนื่องจากมีท่าเรือที่สามารถข้ามไปยังฝั่งประเทศเมียนมาได้ การค้าขายบริเวณนี้จึงค่อนข้างคึกคัก ส่วนใหญ่เป็นการค้าขายสัตว์จำพวก กระบือ วัว มาจากฝั่งอำเภอแม่สอด และจากฝั่งไทยไปยังประเทศเมียนมาร์ จากการที่มีร้านขายของชำ

ค่อนข้างเยอะ ทำให้ปริมาณขยะในพื้นที่จุดผ่อนปรนชายแดนแม่สามแลบมีปริมาณเยอะตามไปด้วย ประกอบกับเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทาง อบต.ได้จัดให้มีถังขยะรองรับบริเวณต่าง ๆ ค่อนข้างครอบคลุม แต่ยังพบว่า ผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวยังคงค่อนข้างขาดวินัยในการทิ้งขยะ มีการทิ้งขยะไม่ลงถัง ทิ้งปะปน และทิ้งเรี่ยราดบริเวณให้กับแม่น้ำสาละวิน ทำให้เกิดความสกปรก อีกทั้งในส่วนของบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ใกล้กับริมน้ำ มีการทิ้งขยะจากบ้านลงมาในแหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำมีสีเขียวและมีตะไคร่น้ำขึ้นเต็ม ในส่วนของน้ำดื่ม ชาวบ้านในชุมชนแม่สามแลบนิยมซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดและแบบถัง ไม่นิยมตักน้ำประปาภูเขาหรือน้ำฝน

จากสถานการณ์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านลบและด้านบวก ซึ่งผลในด้านบวกจะทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าวดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว หน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากการเก็บภาษีร้านค้า ภาษีการขนส่ง แต่หากไม่คำนึงผลกระทบต่อด้านลบที่จะตามมาไม่ว่าจะเป็น ปัญหาโรคติดต่อข้ามแดน ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาการเสื่อมโทรมของ

ทรัพยากรทางธรรมชาติ ปัญหาการรับภาระของสถานบริการภาครัฐในพื้นที่ ประกอบการพิจารณาในการเปิดจุดผ่อนปรนให้เป็นจุดการค้าชายแดนแบบถาวรนั้น ปัญหาสุขภาพที่ตามมาอาจจะเกิดความรุนแรงมากขึ้น เกิดการแย่งพื้นที่ทำกิน ปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่รุนแรงขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและกลุ่มร้านค้าเพิ่มปริมาณมากขึ้น การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและท้ายที่สุดปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในพื้นที่ คือ ปัญหาขยะล้นเมืองและปัญหาแหล่งกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่เพียงพอ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่คงต้องทบทวนและหามาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา.....

สกัดองค์ความรู้โดย นางสาวพัฒนา สมานิ นักวิชาการสาธารณสุข